

XX ASRNING 50-80-YILLARIDA TOSHKENT SHAHRINING KOMMUNAL
XO'JALIGI VA UNING MODERNIZATSIYA QILINISHI

Abdimuradov Jahongir

Perfect-University o'qituvchisi.

ORCID: 0009-0002-4678-7470

E-mail: abdumurodov.j@perfectuniversity.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21909502>

Annotatsiya. Mazkur maqolada XX asrning 50-80-yillarida Toshkent shahrining kommunal xo'jaligini modernizatsiya qilish jarayonlari, shaharning jadal o'sishi va 1966-yilgi zilziladan keyingi qayta tiklash ishlari tarixiy manbalar asosida yoritilgan. Davr mobaynida Toshkentda zamonaviy uy-joy massivlarining barpo etilishi, suv ta'minoti, kanalizatsiya, energiya tarmoqlari hamda shahar yo'lovchilar transporti (jumladan, Toshkent metropolitenining qurilishi) infratuzilmasining tubdan yaxshilanishi tahlil qilingan. Shuningdek, shaharni obodonlashtirish va me'moriy qiyofasini o'zgartirishdagi yutuqlar hamda mavjud muammolar ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Toshkent, kommunal xo'jalik, modernizatsiya, infratuzilma, zilzila, uy-joy qurilishi, metropoliten, 1950-1980-yillar.

Аннотация. В данной статье на основе исторических источников освещаются процессы модернизации коммунального хозяйства Ташкента в 50-80-е годы XX века, бурного роста города и восстановительных работ после землетрясения 1966 года.

Проанализированы возведение современных жилых массивов, коренное улучшение систем водоснабжения, канализации, энергосетей и городского пассажирского транспорта (включая строительство Ташкентского метрополитена). Также раскрыты достижения и проблемы в благоустройстве города и изменении его архитектурного облика.

Ключевые слова: Ташкент, коммунальное хозяйство, модернизация, инфраструктура, землетрясение, жилищное строительство, метрополитен, 1950-1980-е годы.

Abstract. This article highlights the processes of modernizing the communal economy of Tashkent in the 1950s-1980s, the rapid urban growth, and the reconstruction efforts following the 1966 earthquake, based on historical sources. It analyzes the construction of modern residential complexes, fundamental improvements in water supply, sewerage, energy networks, and urban passenger transport infrastructure (including the construction of the Tashkent Metro).

Furthermore, the achievements and challenges in urban beautification and the transformation of the city's architectural image are revealed.

Keywords: Tashkent, communal economy, modernization, infrastructure, earthquake, housing construction, metro, 1950s-1980s.

XX asrning 50-80-yillari sovet davri shaharsozligi va kommunal infratuzilmasini rivojlantirishda sifat jihatidan yangi bosqich bo'ldi. O'zbekiston SSR poytaxti Toshkent shahri bu davrda nafaqat respublikaning ma'muriy va madaniy markazi, balki butun O'rta Osiyo mintaqasining yirik sanoat va ilm-fan markaziga aylandi.

Aholining tabiiy o'sishi va mexanik migratsiya hisobiga shaharda aholi sonining keskin ko'payishi kommunal xo'jalik tarmoqlarini (suv, elektr, gaz, transport, uy-joy) modernizatsiya qilishni taqozo etdi. Ayniqsa, 1966-yilgi vayronkor zilziladan keyin Toshkent butunlay yangi me'moriy qiyofaga ega bo'lib, uning kommunal infratuzilmasi zamonaviy talablar asosida qaytadan barip etildi. Mazkur maqolada ana shu jarayonlarning asosiy yo'nalishlari va xususiyatlari tadqiq etiladi [1].

50-yillarning o'rtalaridan boshlab sovet hukumati miqyosida uy-joy qurilishini sanoatlashtirish siyosati boshlandi.

Shaharning markaziy qismlari bilan birga chekka hududlarda ham yirik turar-joy massivlari (Chilonzul, Qo'yliq, Sergeli, Yunosobod va boshqalar) qad ko'tara boshladi.

Panelli va karkasli ko'p qavatli uylarning qurilishi aholining uy-joyga bo'lgan o'tkir ehtiyojini qisman qondirish imkonini berdi [2].

1966-yil 26-aprel zilzilasidan keyin qisqa fursatda minglab oilalar yangi uy-joylar bilan ta'minlandi, shahar hududi geografik jihatdan sezilarli darajada kengaydi.

Aholi sonining ko'payishi shahar muhandislik tarmoqlarini tubdan yangilashni talab qildi

Suv ta'minoti: Chirchiq daryosi suvidan va yangi yer osti suv manbalaridan foydalanish kengaytirilib, yirik suv tozalash inshootlari qurildi. Markaziy suv quvurlari tarmog'i eski mahallalargacha yetkazib borildi.

Gazlashtirish: 1950-1960-yillarda Toshkent O'rta Osiyoda birinchilardan bo'lib tabiiy gaz bilan ta'minlana boshlandi. Bu esa aholining maishiy turmush sharoitini yaxshilashda, qattiq yoqilg'idan foydalanishni qisqartirishda muhim qadam bo'ldi [3].

Elektr tarmoqlari: Sanoat korxonalari va aholining ortib borayotgan energiya ehtiyojini qondirish uchun yuqori kuchlanishli elektr uzatish liniyalari tortilib, podstantsiyalar modernizatsiya qilindi. XX asrning 70-80-yillarida Toshkent shahar yo'lovchilar transporti tizimida ulkan o'zgarishlar yuz berdi.

Avtobus va trolleybus tarmoqlari kengaytirilib, tramvay liniyalari yangi mavzelarga ulandi.

Shahar transport qatnovidagi yuklamani kamaytirish maqsadida O'rta Osiyoda yagona bo'lgan Toshkent metropoliteni qurilishi boshlandi. 1977-yilda metropolitenning ilk liniyasi (Chilonzor yo'nalishi) ishga tushirildi, bu esa shahar kommunal va transport tizimi tarixidagi eng yirik yutuq edi [4].

XX asrning 50-80-yillari Toshkent shahrining kommunal xo'jaligini modernizatsiya qilishda eng mahsuldor davr bo'ldi. 1966-yilgi zilzila keltirgan og'ir sinovlarga qaramay, ittifoq miqyosidagi yordam va respublika mehnatkashlarining sa'y-harakatlari tufayli Toshkent zamonaviy me'morchilik va rivojlangan kommunal infratuzilmaga ega megapolisga aylandi.

Suv ta'minoti, gazlashtirish, uy-joy qurilishi va xususan, metropolitenning qurilishi shaharning ijtimoiy-iqtisodiy qiyofasini tubdan o'zgartirib, aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qildi [5].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA SNOSKALAR RO'YXATI

1. Ziyodullaev S. K. *Tashkent: gorod, sobiviya, lyudi*. -Tashkent: Uzbekistan, 1983. - S. 112.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi O'zbekistonning yangi tarixi markazi. *O'zbekiston tarixi (1917-1991-yillar)*. - Toshkent: O'zbekiston, 2019. - B. 284.

3. Aminova R. X. va boshqalar. *O'zbekiston SSR tarixi*. 4-jild. - Toshkent: Fan, 1975. - B. 240.
4. O'zbekiston Milliy arxivi, R-2037-fond (O'zbekiston SSR Kommunal xo'jaligi vazirligi), 2-opis, yig'ma jildlar, 14-j., B. 45.
5. Искандаров Б. И. *Развитие городского хозяйства Ташкента в 1960-1970 гг.* - Ташкент: Фан, 1982. - С. 65.